

УДК 130.122: 37.013

doi:10.15421/171607

Становлення медіа-освітнього простору як філософська проблема

Д.В. КОЛОМІЄЦЬ

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти,
м. Дніпропетровськ, Україна

Авторське резюме

Взаємозв'язок освітнього простору та медіа-простору не є поверховим, оскільки сам просторовий вимір феномена освіти тісно пов'язаний з інформаційною революцією й системною трансформацією освітньо-культурної сфери суспільства. Формування уявлень про освітній простір у взаємозв'язку з іншими просторами стало можливим у результаті інформатизації й комп'ютеризації суспільства. Медіа- та освітній простори є формою руху людського буття у вигляді певної координації людей, їхніх дій і певних умов, засобів і результатів життєвих процесів. Переплетеність освітнього простору та медіа-простору в сучасних умовах набула системного характеру у формі коадаптації медіа- і освітнього простору як нового соціокультурного феномена. Специфіка інтеграції медіа- та освітнього простору полягає саме в інформаційно-медійному контексті становлення освітніх практик постіндустріального суспільства, пов'язаних з проектуванням медіа-простору освіти, створенням і впровадженням інформаційно-комунікаційного освітнього середовища.

Ключові слова: філософія освіти; медіа-філософія; медіа; освітній простір; інформаційне суспільство; особистість

Becoming of media-educational space as a philosophical problem

D.V. KOLOMIETS

Dnipropetrovsk regional institute of postgraduate education, Dnipropetrovsk, Ukraine

Abstract

Relationship building a new media-information reality with the development of the concept of educational space very well evident when comparing the latter with the concept of educational environment. This concept should not be interpreted in terms of the educational environment, and generally, a set of media, including various communications and human interaction with the world that surrounds it. The term «media» with interpretuyetsyach as a set of environments in which people communicate. Structured, educational environment socialized media, which serve as the development of culture are transformed into educational space and make his point. Philosophical analysis of the interaction between education and media space based on the unity of the object, subjective and activity approach. This means that the space is formed not only things, but also content. Media and educational space is a form of movement of human being in the form of a coordination of people, their actions and certain conditions, means and the results life processes. Educational space determined to be a place both the starting point and the process by which the one or the other form of interaction between the individual and the environment in the context of training, education and development. New technologies and media reality generated by them are not only independent, but often the only ontological condition of human existence. They are not a technical intermediaries that transmit something, but they themselves are becoming all-consuming and all-encompassing environment that space experience and consciousness. Taking into account this very media space can be seen today as a major component of social space, which determines the socio-cultural determinism educational space. It reflects the dynamics of mass communication in society as a mechanism for updating information through communication means, more generally - as a social process of distribution of information in society. Media space can be defined as a specific reality that is part of the social space and organizes social practices and representations of actors included in the system of production and consumption of media. The educational potential of media space is formed as objectively based opportunities in virtual mode information and skills and based on the needs of the XXI century in the mobile education.

Keywords: philosophy of education; media; media-philosophy; educational space; information society; personality

Становление медиа-образовательного пространства как философская проблема

Д.В. КОЛОМИЕЦ

Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования,
г. Днепропетровск, Украина

Авторское резюме

Взаимосвязь образовательного пространства и медиа-пространства не является поверхностной, поскольку само пространственное измерение феномена образования тесно связано с информационной рево-

© Д.В. Коломієць, 2016

люцией и системной трансформацией образовательно-культурной сферы общества. Формирование представлений об образовательном пространстве во взаимосвязи с другими пространствами стало возможным в результате информатизации и компьютеризации общества. Медиа- и образовательное пространства являются формой движения человеческого бытия в виде определенной координации людей, их действий и определенных условий, средств и результатов жизненных процессов. Переплетенность образовательного пространства и медиа-пространства в современных условиях приобрела системный характер в форме коадаптации медиа- и образовательного пространства как нового социокультурного феномена. Специфика интеграции медиа- и образовательного пространства заключается именно в информационно-медийном контексте становления образовательных практик постиндустриального общества, связанных с проектированием медиа-пространства образования, созданием и внедрением информационно-коммуникационной образовательной среды.

Ключевые слова: философия образования; медиа-философия; медиа; образовательное пространство; информационное общество; личность

Постановка проблеми. Становлення медіа-освітнього простору постає передусім як проблема дослідження освітнього простору в умовах інформаційного суспільства, одним з атрибутів якого є електронні медіа та віртуальний медійний простір. Відповідно проблемне поле досліджень визначається аналізом трансформацій освітнього простору в умовах, коли детермінуючий його соціальний простір стає детермінованим медіа-реальністю. При цьому потрібно мати на увазі, що взаємозв'язок освітнього простору та медіа-простору не є поверховим, оскільки сам просторовий вимір феномена освіти тісно пов'язаний з інформаційною революцією й системною трансформацією освітньо-культурної сфери суспільства. Остання найбільш адекватно відображається через застосування поняття простору для аналізу тих чи інших соціокультурних феноменів.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема масової культури й існування людини в реальності медійних образів знайшла своє відображення у філософських концепціях Р.Барта, М.Фуко, Ж.Дельоза, Ж.Бодрійяра, С.Жижека, Ж.Дерріди, М.Маклюена, У.Еко, М. Хайдеггера, П. Слотердайка й інших дослідників. Освітній потенціал медіа-простору досліджується такими науковцями, як Л.Іванова, В.Касторнова, В.Кіхтан, Л.Проніна та інші. Разом з тим філософський аспект проблеми є малодослідженою темою наукових розвідок.

Мета дослідження. Узагальнення філософського виміру проблеми медіа-освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Поняття освітнього простору несе велике значення навантаження не лише як науковий концепт, але й як елемент практичного опису реальних освітніх процесів, про що, зокрема, говорить застосування його у державних документах, урядових угодах, документах навчальних закладів. Звідси випливає, що виникає необхідність уточнення цього поняття й співвіднесення його як з філософською категорією «простір», так і з поняттями, що описують медіа-реальність як атрибут інформаційного суспільства.

Взаємозв'язок формування нової медійно-

віртуальної реальності зі становленням концепту освітнього простору визначається насамперед у контексті формування нового середовища буття та соціалізації людини. Вказане середовище, виходячи із сучасних тенденцій інформатизації системи освіти, слід трактувати не з погляду освітнього оточення, а узагальнено, як набір медій, включаючи різні зв'язки й взаємодії людини зі світом, що її оточує. Термін «медіа» найбільш часто якраз і розуміється як набір середовищ, у яких людина живе, але більш правильно його розуміти як набір середовищ, за допомогою яких людина спілкується. Темпи здійснення освітніх функцій у природних умовах недостатні. Тому природне середовище зазнає цілеспрямованих змін, зазнають змін взаємини людей для інтенсифікації освітнього процесу. Цілком природно за таких умов виникає потреба в освітніх середовищах. Подальша еволюція освітніх середовищ, їх об'єднання й соціалізація приводять до формування освітнього простору. Формування освітнього простору йде в міру досягнення освітою інституціоналізованого характеру. Отже, «відповідним спеціальним чином організовані, структуровані, соціалізовані освітні середовища - медії, що виконують функції з трансляції соціального й індивідуального досвіду, освоєння культури, перетворюються в освітній простір і становлять його суть» [3, с.110]. Саме у межах такого підходу стає зрозумілою сутність медіа-освітнього простору, при цьому вона чітко корелює з розумінням родового поняття освітнього простору, під яким мається на увазі абстрактне поняття, що відображає сукупність матеріальних та інформаційних об'єктів (освітніх об'єктів) і суб'єктів освіти, у взаємодії з якими відбуваються освіта і розвиток особистості цієї взаємодії (спілкування, діалогу) [7, с. 4].

Медіа-освітній простір виступає як конкретна репрезентація філософської категорії простору - універсального поняття, в якому зафіксована єдність різноякісних явищ у цілісності світу. Простір — категорія, яка цікавить фахівців різних галузей науки: філософів (простір як навколишня дійсність), психологів (сприйняття й відображення людиною реальної дійсності), людей творчих професій

(простір скульптури, художнього тексту), педагогів (освітній, виховний, відкритий, інформаційний простір), лінгвістів (відображення категорії простору за допомогою мови, комунікативний простір), фахівців з інформаційних технологій (інформаційний простір).

Враховуючи таке поширення просторового виміру досліджуваних феноменів, слід мати на увазі і переплетеність медіа-освітнього простору з іншими видами соціального простору, його можна вважати «частиною соціокультурного простору, тобто сукупністю соціально-економічних, історико-культурних, демографічних, організаційно-управлінських і інших характеристик, узятих в їхньому відношенні до освіти» [8, с.112]. У ньому домінують горизонтальні (мережні) зв'язки (на відміну від ієрархічних структур, де в основному вибудовані вертикальні зв'язки).

З іншого боку, багатство змісту поняття медіа-освітнього простору вимагає і його всебічного аналізу у різних аспектах. Вказане поняття досліджується у філософському, семантичному, культурологічному, системному, синергетичному, герменевтичному і інших аспектах, розроблених у сучасній філософії освіти. При дослідженні медіа-освітнього простору у контексті становлення інформаційного суспільства використовуються найрізноманітніші методологічні підходи: цілісний, ментально-емоційний, особистісно-розвиваючий, соціально-географічний, медійно-інформаційний, локально-постерний тощо.

Розуміння медіа-освітнього простору як інтегруючого механізму щодо освітньої сфери в умовах становлення медійно-інформаційного суспільства ставить питання визначення основи забезпечення його цілісності. Ми розділяємо думку дослідників, що суть предметно-конкретного простору може бути виявлена тільки на основі й завдяки наявності існуючого вихідного й нерозчленованого почуття просторовості. Тому простір розглядається як результат діяльності суб'єкта, тобто продукт цієї діяльності. Формування людського суб'єкта, становлення його особистості значною мірою детерміноване прилученням його до існуючого порядку простору-часу, насамперед, самим фактом його наявності. Простір склався у результаті відчуття людиною просторовості у процесі її культурогенезу у зв'язку з об'єктивізацією існуючих явищ і уявлень про них. Цей процес об'єктивізації привів до того, що вчені стали розглядати простір процесів у комплексі з поняттями, уявленнями про них, узяті разом з думкою про них, із практикою.

Вказана методологія дозволяє вирішити питання філософської визначеності феномена медіа-освітнього простору. Усі трактування можна об'єднати феноменологічною інтерпретацією простору як певного «середовища», що породжується взаємодією людей між собою

(простір взаємодії). У цьому випадку «простір» також зв'язується із природним середовищем, але цей зв'язок розглядається винятково з погляду суб'єкт-суб'єктних взаємодій.

Таким чином, медіа-освітній простір, що представляє собою форму єдності людей, складається в результаті їх спільної освітньої діяльності в умовах домінування віртуальної медіа-реальності. В основі процесів цілепокладання такої діяльності лежать погоджені потреби її суб'єктів, при цьому цілі й засоби їх досягнення формуються самими суб'єктами завдяки освоєним механізмам культури, в сучасних умовах – переважно медіа-культури. Дослідження проблеми сутності медіа-освітнього простору є одним із напрямків філософії освіти, який визначає методологічні передумови для інтерпретації освітньої діяльності у межах культурологічного підходу, де освітній простір аналізується у контексті соціокультурного середовища буття людини, яке визначається факторами інформатизації та медіатизації.

Медіа-освітній простір являє собою певну форму трансляції соціального досвіду з використанням потенціалу віртуальної реальності та електронних медіа. Ця передача досвіду відбувається і без спеціально організованих процесів навчання й виховання, тобто такому, який не інтенсифікований спеціальними впливами на суб'єкти освіти, у межах віртуального комунікаційного середовища. Саме на такому рівні насамперед відбувається взаємодія освітнього та медіа-простору. Медіа-освітній простір з погляду феноменологічної інтерпретації можна розглядати як простір включення суб'єкта в медійно-інформаційне середовище, що представляє собою системну сукупність реальних взаємодій людини з медіа-реальністю.

На нашу думку, сам медіа-освітній простір має бути охарактеризований як місце, відправна точка й одночасно процес, у ході якого здійснюється та або інша форма взаємодії особистості й медіа-середовища у контексті її навчання, виховання та розвитку. Саме у межах такого розуміння освітнього простору найбільш рельєфно виявляється актуальність проблеми його взаємодії з медіа-простором в умовах зростання ролі медіа як освітньо-інформаційного середовища буття людини ХХІ ст. Як вказує дослідниця Е.Вировцева, «розуміння «високої» і масової культури, формування норм поведінки й уявлень про навколишній світ - усе це засноване на сприйнятті й інтерпретації медіа-текстів. У ХХІ столітті присутність у медійному просторі розглядається і як найважливіший ресурс і як необхідний елемент освіти» [1, с.39].

Виокремлення медіа-освітнього простору як самостійного предмета соціальних досліджень пов'язане з формуванням інформаційного суспільства. Розвиток засобів масової комунікації в небувалих раніше глобальних

масштабах, зміна характеру виробництва культурних артефактів з опорою на досягнення комп'ютерної революції, зміна у взаєминах різних складових культури - науки, техніки, мистецтва, відео- і аудіокомунікацій - усе це є реалії постіндустріального розвитку людства. Ці процеси викликають необхідність багатомірного осмислення сучасного медіа-освітнього простору як самостійного феномена.

На сьогодні у центрі дослідження медіа-освітнього простору знаходиться філософська рефлексія медіа. Латинський термін *medius* (середній, що перебуває усередині), який дав життя терміну медіа, дозволяє висвітлити в медіа ідею посередництва. Медіа у широкому розумінні - середовище, що опосередковує взаємовідношення людини й світу її існування, а також взаємовідношення індивідів між собою. І хоча здається, що в обох випадках дії медіа не різняться — і там, і там вони є посередником, але насправді їх роль у цих двох сферах суттєво різна. Відмінність ця проявляється у тому, як бачиться відношення медіа й реальності. У першому випадку, коли медіа-середовище опосередковує відношення людини й світу, медіа і є та реальність, у якій людина себе мислить і знаходить, медіа вже несуть у собі свою істину самі. У другому випадку засоби спілкування й організації взаємин і діалогу між людьми виступають умовами встановлення відносин і тільки тоді створюють реальність діалогу або взаємин, коли немає обману у спілкуванні. Тобто успішність виконання свого призначення - створити простір розуміння, стати засобом організації спільного простору комунікації - залежить від того, чи містять медіа в собі істину.

З урахуванням цього сам медіа-освітній простір може розглядатися сьогодні як складова соціального простору медійно-інформаційного суспільства, який визначає соціокультурну детермінованість простору освітнього. Він відображає динаміку розвитку масових комунікацій у суспільстві як механізму актуалізації інформації за допомогою комунікативних засобів, більш загально - як соціального процесу розподілу інформації в суспільстві. Особливістю масових комунікацій є процес поширення інформації (знань, духовних цінностей, моральних і правових норм і т.п.) на чисельно великі, розосереджені аудиторії. Масова комунікація є різновидом спілкування й соціально орієнтований вид спілкування; структура інформації в полі масової комунікації охоплює спектр типів психологічного впливу від освідомлення (інформування) і навчання до переконання й впливу; масова комунікація має найширші семіотичні можливості й забезпечує опосередкований характер спілкування, пропонує сучасною технікою передачі й отримання інформації; масова комунікація забезпечує органічний зв'язок соціальної системи.

Медіа-освітній простір - це частина соціаль-

ного простору, в якому він репрезентує самого себе. Відповідно до своєї родової належності у структурному вимірі він має три форми репрезентації: фізичний простір, простір соціальних відносин і символічний простір. До специфічних рис освітнього простору слід додати і характеристику медіа-простору. В останньому можна виділити наступну структуру: а) масмедіа, що становлять матеріальну, фізичну основу виробництва й передачі масової інформації; б) соціальні відносини агентів медіа-простору, пов'язані з виробництвом і споживанням масової інформації; в) інформаційний символічний продукт, у формі якого поширюється масова інформація. Медіа-простір стає суттєвою частиною освітнього простору передусім тому, що «трансляція культури винятково через спеціальну діяльність нових поколінь в умовах особливо організованих установ в усе більшій мірі відходить у минуле. Зростає роль інших типів трансляторів, що раніше або не використовувалися в цих цілях, або транслятори, що не розглядалися як культури. Сказане стосується таких явищ нашої дійсності, як субкультура, Інтернет, засоби масової комунікації, засоби мистецтва (музика, кіно, відео) і т.д.» [4, с.110].

На рівні індивідуального освітнього простору це означає, що наявність медіа-простору забезпечує суб'єктам, які входять в освітній простір, наявність суттєвого набору знань про властивості предметів і способи їх зв'язків, уявлень про норми й правила, життєві сенси і соціальні цінності, навички спілкування та інтеграції у культурне середовище, які формуються поза традиційними освітніми інститутами у межах власного медійно-інформаційного простору людини. При цьому слід підкреслити, що у межах медіа-простору інформаційні простори є відкритими, сформованими значною мірою стихійно. У цьому полягає активність медіа-середовища, що дозволяє розглядати його не тільки як об'єкт, але і як суб'єкт освітнього простору. Активність медіа-середовища створює нову якість системи відносин суб'єктів освітнього простору. Стан сучасної сфери освіти та тенденції розвитку суспільства вимагають розвитку системи освіти на основі інформаційних технологій, створення відповідного інформаційно-освітнього середовища з використанням можливостей медіа-простору. Це не лише дозволяє докорінно модернізувати технологічний базис системи світи, а й здійснити перехід до відкритої освітньої системи, що відповідає вимогам постіндустріального суспільства. «Інформаційно-освітній простір - це простір відносин усіх суб'єктів освіти й процес відносин, що виникають у результаті освітньої діяльності між суб'єктами», - вказує відома дослідниця Л.Проніна [6, с.28]. Причому це не стійкий стан, а величезний комплекс операцій, що не зупиняються, процесів, цілий потік різнома-

нітних подій, позицій. Він має процесуальний образ, а його матеріальний зміст - це практики конкретних індивідів або груп індивідів. Говорячи про медіа-освітній простір на основі використання мас-медіа, ми повинні розуміти, що цей простір відносин має безмежні у фізично-просторовому відношенні можливості для використання індивідом, і його локалізація у вузькому географічному місці в умовах відкритого медіа-простору неможлива.

Переpletеність освітнього простору та медіа-простору в сучасних умовах набула системного характеру, а тому їх взаємодія має принципово важливе значення для філософського осмислення освіти XXI століття. Тому ми згоджуємося з позицією тих дослідників, які не просто констатують їх взаємодію, а прагнуть «обґрунтувати актуальність постановки питання про коадаптацію медіа- і освітнього простору як нового педагогічного феномена» [2, с.39]. Як вказує дослідниця В.Кихтан, освітній потенціал медіа-простору «формується об'єктивно як на основі можливостей отримання у віртуальному режимі інформації та навичок, так і на основі потреб XXI століття у мобільній освіті та перекваліфікації. Існує

величезна маса людей, які прагнуть до нових знань чи підвищення кваліфікації (особливо у межах adult education) у контексті безперервної освіти як однієї з найбільш актуальних концепцій розвитку сучасної освіти» [5, с. 123]. Вони прагнуть до постійного оновлення знань і навичок, тобто їм потрібна навчальний контент, і саме отут незамінною є роль освітнього аспекту медіа-простору.

Висновки. Таким чином, взаємозв'язок освітнього простору та медіа-простору не є поверховим, оскільки сам просторовий вимір феномена освіти тісно пов'язаний з інформаційною революцією й системною трансформацією освітньо-культурної сфери суспільства. Специфіка інтеграції медіа- та освітнього простору на сьогодні недостатньо розглянута у філософсько-освітній та педагогічній літературі, а вона полягає саме в інформаційно-медійному контексті становлення освітніх практик постіндустріального суспільства, пов'язаних з проєктуванням медіа-освітнього простору, створенням і впровадженням інформаційно-комунікаційного освітнього середовища в освітні установи, із природною тягою молоді до сучасних технічних інновацій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Вырвцева Е.В. Медиакритика и медиаобразование: проблемы взаимодействия / Вырвцева Е.В. // Знак: проблемное поле медиаобразования. - 2012. - Т. 1. - № 9. - С. 39-47.
2. Иванова Л.А. Коадаптация медиа- и образовательного пространства - залог успешного решения проблемы пространственной лакунарности в высшем профессиональном образовании / Л.А. Иванова // Вестник Северо-Восточного федерального университета им. М.К. Аммосова. - 2009. - Т. 6. - № 2. - С. 38-44.
3. Касторнова В.А. Единое информационное образовательное пространство и его компоненты / В.А. Касторнова // Вестник Череповецкого государственного университета. - 2012. - Т. 1. - № 40-3. - С. 109-112.
4. Касторнова В.А. Развитие становления понятия образовательного пространства, базирующегося на информационно-образовательной среде / В.А. Касторнова // Теория и практика общественного развития. - 2012. - № 10. - С. 107-111.
5. Кихтан В.В. К вопросу о переходе от учебного телевидения к обучающим интернет-медиа / В.В. Кихтан // Вестник Московского государственного областного университета. Серия: Лингвистика. - 2010. - № 6. - С. 123-128.
6. Пронина Л.А. Открытое информационно-образовательное пространство как компонент современного образования / Л.А. Пронина // Психолого-педагогический журнал «Гаудеамус». - 2012. - Т. 2. - № 20. - С. 28-30.
7. Слободчиков В.И. Подходы и проблемы перехода к открытому образовательному пространству / В.И. Слободчиков // Переход к Открытому образовательному пространству: стратегии инновационного управления. - Томск, 2003. - С.3-12.
8. Федоров В.Н. Сетевое пространство как фактор инновационного развития образовательных систем / В.Н. Федоров // Инновации в науке. - 2012. - № 14-22. - С. 112-118.

Стаття надійшла до редакції 04.04.2016

REFERENCES:

1. Vyrovtsseva, E.V., 2012. Mediakritika i mediaobrazovaniye: problemy vzaimodeystviya [Media criticism and media education: problems of interaction]. *Znak: problemnoye pole mediaobrazovaniya* 1, 9, 39-47 (in Russian).
2. Ivanova, L.A., 2009. Koadaptatsiya media- i obrazovatel'nogo prostranstva - zalog uspeshnogo resheniya problemy prostranstvennoy lakunarnosti v vysshem professionalnom obrazovanii [Coadaptation media and educational space - the key to a successful solution to the problem of spatial lacunarity in higher professional education]. *Vestnik Severo-Vostochnogo federal'nogo universiteta im. M.K. Ammosova* 6, 2, 38-44 (in Russian).
3. Kastornova, V.A., 2012. Edinoe informatsionnoye obrazovatel'noye prostranstvo i ego komponenty [Single information educational environment and its components]. *Vestnik Cherepovetskogo gosudarstvennogo universiteta* 1, 40-3, 109-112 (in Russian).
4. Kastornova, V.A., 2012. Razvitiye stanovleniya ponyatiya obrazovatel'nogo prostranstva. baziruyushchegosya na informatsionno-obrazovatel'noy srede [The development of the concept of the formation of educational space, based on the information-educational environment]. *Teoriya i praktika obshchestvennogo razvitiya* 10, 107-111 (in Russian).
5. Kikhtan, V.V., 2012. K voprosu o perekhode ot uchebnogo televideniya k obuchayushchim internet-media [On the question of the transition from school to training TV online media]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo oblastnogo universiteta* 6, 123-128 (in Russian).
6. Pronina, L.A., 2012. Otkrytoye informatsionno- obrazovatel'noye prostranstvo kak komponent sovremennogo obrazovaniya [Public information-educational space as a component of modern education]. *Psikhologo-pedagogicheskiy zhurnal Gaudeamus* 2, 20, 28-30 (in Russian).
7. Slobodchikov, V.I., 2003. Podkhody i problemy perekhoda k otkrytomu obrazovatel'nomu prostranstvu [Approaches and problems of transition to the open educational space]. *Perekhod k Otkrytomu obrazovatel'nomu prostranstvu: strategii innovatsionnogo upravleniya*. Tomsk. 3-12 (in Russian).
8. Fedorov, V.N., 2012. Setevoye prostranstvo kak faktor innovatsionnogo razvitiya obrazovatel'nykh sistem [Network space as the factor of innovative development of educational systems]. *Innovatsii v nauke* 14-22, 112-118. (in Russian).

Коломієць Діана Василівна – здобувач

Дніпропетровський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

Адреса: 49006, м. Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 70

Kolomiets Diana V. – applicant

Dnepropetrovsk regional institute of postgraduate pedagogical education

Address: 70, Sverdlov Str., Dnipropetrovsk, 49006, Ukraine

E-mail: grunval@bk.ru

Коломієц Диана Васильевна – соискатель

Днепропетровский областной институт последипломного педагогического образования

Адрес: 49006, г. Днепропетровск, ул. Свердлова, 70